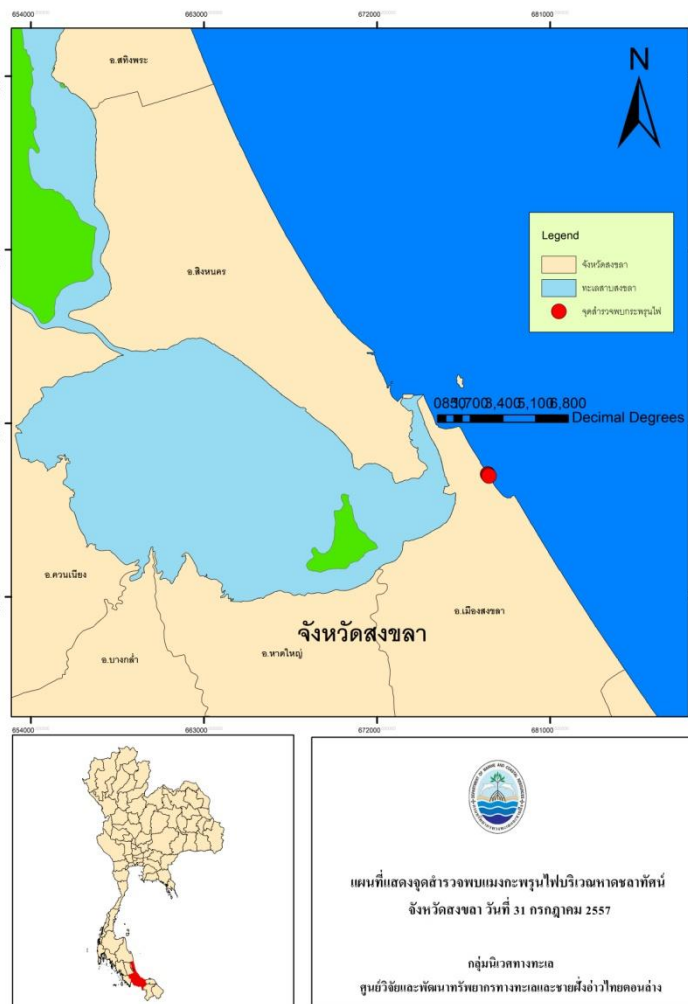

สำรวจและรวบรวมตัวอย่างแมงกะพรุนไฟบริเวณหาดรลาทัศน์ อ.เมือง จ.สงขลา
ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2557
ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

จากประเด็นการเผยแพร่ข้อมูลการพบแมงกะพรุนไฟบริเวณหาดรลาทัศน์ อ.เมือง จ.สงขลาทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยหาดดังกล่าวเป็นชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากของคนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง ศูนย์ฯ วิจัยจึงลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อเท็จจริง โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายในบริเวณแหลมสมีหลา พบว่ามีแมงกะพรุนไฟแพร่กระจายมากในบริเวณนี้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2557 ที่ผ่านมา โดยในวันที่สำรวจไม่พบว่ามีแมงกะพรุนบริเวณหน้าหาดและชายฝั่งทะเลบริเวณนี้เลย และทำการสำรวจพื้นที่บริเวณชายฝั่งจากหาดแหลมสมีหลาลงมาทางทิศใต้ของหาด (ใกล้หัวนายแรงและเก้าเส้ง) พบว่าทางด้านใต้ของหาดพบแมงกะพรุนไฟแพร่กระจายชุกชุมมากกว่าบริเวณด้านทิศเหนือ จึงทำการสำรวจและรวบรวมตัวอย่างในจุดดังกล่าว (พิกัด เหนือ $07^{\circ} 11' 31''$, ตะวันออก $100^{\circ} 36' 37''$) โดยใช้ขวานทับตลิ่งเล็ก ขนาด 1×15 เมตร ทุงอวนมีขนาดตา 0.5 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างคนลากประมาณ 8 เมตร ลากขนานกับความยาวหาดทราย ที่ระดับความลึกประมาณ 1 เมตร เป็นระยะทางประมาณ 50 เมตร จำนวน 3 ชั่วโมง รวบรวมตัวอย่างที่ได้ ถ่ายรูปและนำแมงกะพรุนมาจำแนกชนิดตัวอย่างที่ห้องปฏิบัติการ

ผลการสำรวจพบว่า เป็นแมงกะพรุนไฟชนิด *Chrysaora chinensis* มีค่าความขุ่นเฉลี่ย 1.10 ตั้วต่อตารางเมตร และวัดค่าคุณภาพน้ำเบื้องต้นบริเวณที่สำรวจ พบว่ามีค่าความเค็ม 29 ppt pH 8.5 ความโปร่งแสง 90 เซนติเมตร

สภาพชายฝั่งบริเวณหาดชลาทัศน์ที่สำรวจ

ใช้อวนทับตลิ่งเล็กในการสำรวจแมงกะพรุนไฟ

แมงกะพรุนไฟ *Chrysaora chinensis*

ชนิดของแมงกะพรุน

1. กลุ่มพิษรุนแรง

แมงกะพรุนกล่องหนวดเส้นเดียว

แมงกะพรุนกล่องหนวดหลายเส้น

2. กลุ่มมีพิษปานกลาง

แมงกะพรุนไฟ

3. กลุ่มมีพิษไม่รุนแรง

แมงกะพรุนหนัง

และจากการศึกษาเอกสารพบว่า การสำรวจในปี 2553 พบว่าแมงกะพรุนไฟ *C. chinensis* แพร่กระจายทั่วไปในบริเวณอ่าวไทยตอนล่าง พบตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชถึงจังหวัดปัตตานี จะพบมากในเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม บริเวณชายฝั่งจังหวัดสงขลาถึงปัตตานี (สุภาพรและคณะ, 2555) และจากการสำรวจในปี 2555 ของศูนย์ฯ พบแมงกะพรุนไฟมากที่หาดสะกอม อ.เทพา จ.สงขลา ในเดือนมีนาคม 2555 เท่านั้น

ลักษณะอาการของผู้ถูกพิษแมงกะพรุนไฟ

เมื่อถูกหรือสัมผัสแมงกะพรุนพิษเหล่านี้จะรู้สึกเจ็บ ปวดแสบปวดร้อน บริเวณที่ถูกจะมีสีแดงเข้ม บางครั้งเหมือนรอยไหม้ ประมาณ 20 - 30 นาที จะบวมขึ้นเป็นทางยาวตามผิวหนัง และแตกเป็นแผลเรื้อรัง ในรายที่รุนแรงและผู้ป่วยมีอาการแพ้มากจะมีอาการปวดอย่างรุนแรง

วิธีป้องกันการถูกพิษจากแมงกะพรุน (พญ.อรุณี เจตศรีสุภาพ <http://haamor.com>)

1. เมื่อจะลงไปทะเล สวมใส่ชุดที่ป้องกันไม่ให้แมงกะพรุนต่อย เช่น wet suit หรือชุดที่ทำจากไลครา (lycra)
2. อย่าเก็บแมงกะพรุนที่ตายแล้วมาเล่น เพราะต่อมพิษยังอาจปล่อยพิษได้
3. ควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปในบริเวณที่มีแมงกะพรุนชุกชุม หากจำเป็นต้องเข้าไป ควรรู้ว่าบริเวณนั้นมีแมงกะพรุนชนิดใด
4. เมื่อลงเล่นน้ำทะเล ควรเล่นอยู่ในบริเวณที่มียามประจำฝั่งดูแลได้ทั่วถึง ในบางแห่งที่มีแมงกะพรุนชุกชุม และมีอันตราย อาจมีการล้อมบริเวณด้วยตาข่าย ควรเล่นน้ำอยู่ในบริเวณที่จำกัดนั้น

การปฐมพยาบาลเมื่อถูกพิษจากแมงกะพรุน (ดัดแปลงจากพญ.อรุณี เจตศรีสุภาพ

<http://haamor.com>)

1. ถ้าถูกแมงกะพรุนกลุ่มที่มีพิษร้ายแรงจำพวก box jellyfish ต่อย ต้องรีบไปพบแพทย์ทันที หรือรีบโทรศัพท์ติดต่อรถพยาบาลให้รีบมารับ ขณะที่รอการรักษายู่นนั้น ล้างบริเวณที่ถูกต่อยด้วยน้ำส้มสายชู ก่อนที่เอาหนวดของแมงกะพรุนออก ให้ราดน้ำส้มสายชูไปบนบริเวณที่ถูกต่อยและราดลงบนหนวดของแมงกะพรุนประมาณ 10 นาที หรือมากกว่า ก่อนที่พยายามดึงหนวดของแมงกะพรุนออกไป ถ้าแมงกะพรุนต่อยที่แขน ขา เอาผ้ารัดไม่ให้พิษกระจายไปเร็ว แต่อย่ารัดแน่นจนเลือดไปเลี้ยงเนื้อเยื่อต่าง ๆ ไม่เพียงพอ

2. ถ้าถูกแมงกะพรุนชนิดอื่น ๆ (เช่น แมงกะพรุนไฟ แมงกะพรุนหนั่ง เป็นต้น) ให้อ่อน ๆ ราบและล้าง บริเวณที่ถูกต่อยด้วยน้ำส้มสายชูใช้เวลาประมาณ 15 - 30 นาที เพื่อป้องกันไม่ให้พิษจากหนวด ปล่อยสารพิษออกมา ถ้าไม่มีน้ำส้มสายชู ให้นำล้างด้วยน้ำทะเล หรือ 70 % ไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ (Isopropyl alcohol) หรือ แอมโมเนีย หรือ ทาโลชั่นที่หาได้ใกล้ตัว (มีการแนะนำให้ใช้ ผักบุ้งทะเลซึ่งชอบขึ้นอยู่แถวชายหาดที่มีแมงกะพรุน ขยี้กับน้ำส้มสายชูความเข้มข้น 5 % ประคบผิวหนัง บริเวณที่โดนพิษแล้วห่อผ้าขาวบางทิ้งไว้ 30 -60 นาที อาการระคายจะค่อย ๆ ดีขึ้น ข้อสำคัญ ผักบุ้งทะเลต้องสะอาด แต่วิธีนี้ควรศึกษาให้มากขึ้น เพราะตำราและข้อเสนอแนะทั่วไปเน้นการใช้ น้ำส้มสายชู)

ซึ่งหากหาน้ำส้มสายชูไม่ได้ให้ใช้น้ำทะเลราด ห้ามใช้น้ำจืด เพราะจะทำให้ถุงของเข็มพิษแตก เพิ่มขึ้น ให้นำพยายามกำจัดเข็มพิษออกโดยใช้สันบัตรแข็ง ๆ และบาง เช่น สัตินอน หรือบัตรเครดิตขูด บริเวณที่ถูกแมงกะพรุนต่อย ยกเว้น แมงกะพรุนกลุ่ม Portuguese man of war ให้นำใช้น้ำทะเล ราด แล้วไปพบแพทย์ ห้ามใช้น้ำส้มสายชู

รายงานโดย

1. นางสาวสุภาพร อองสารา นักวิชาการประมงชำนาญการ
2. นายถนอมพงษ์ บัวบรรจง นักวิชาการประมง